

dr. Vesna SMAKA KINCL, univ. dipl. inž.
Suzana PRAJNC, univ. dipl. inž.
Mestna občina Maribor, Zavod za varstvo okolja

Izvajanje načel trajnostnega razvoja z Občinskim programom varstva okolja za Maribor

Executing the principles of sustainable development with a Municipal environmental protection program for Maribor

Področje varstva okolja obsega izredno široko tematsko področje, in sicer področje varstva voda, zraka, tal, ravnanje z odpadki, varstvo pred hrupom, varstvo gozdov, podnebne spremembe, ohranjanje biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot ter posredno tudi vplive dejavnosti, kot so kmetijstvo, energika, turizem, promet, industrija, na okolje. Lokalna politika varstva okolja temelji na konceptu trajnostnega razvoja. Na okoljskem področju razumemo trajnostni razvoj predvsem kot organizacijo gospodarstva, infrastrukture, poselitve in načina življenja v okviru nosilne sposobnosti naravnih virov in okolja kot celote. Članstvo v EU pomeni v zvezi z izvajanjem politike varstva okolja velik izziv tudi za našo lokalno skupnost, kajti zavezuje nas k doseganju visoke ravni varstva okolja in k upoštevanju načel trajnostnega razvoja.

Občinski program varstva okolja je strateški dokument, namenjen uvajanju trajnostnega razvoja v urbano okolje. Pri njegovi pripravi in izvajanju sodelujejo lokalna skupnost – občinska uprava, podjetja, univerza, strokovna in laična javnost ter nevladne organizacije. V fazi priprave Občinskega programa varstva okolja za Maribor identificiramo probleme, zastavimo cilje, jih razvrščamo po pomembnosti in izdelamo programe za reševanje problemov. Namen izdelave Občinskega programa varstva okolja za Maribor je vzpostaviti sistem postopnega izboljševanja in ohranjanja kakovosti okolja.

Environmental protection encompasses a very wide variety of fields, such as water, air, soil protection, waste management, noise protection, forest protection, climate change, maintaining biodiversity and natural values. Indirectly it also includes activities that can have an impact on the environment, such as farming, energy supply, tourism, traffic, industry.

Ključna besede:

varstvo okolja, trajnostni razvoj, Maribor

Keywords:

environmental protection, sustainable development, Maribor

Local environmental protection policy is based on the sustainable development concept. In the environmental field we understand sustainable development as organization of the economy, infrastructure, settlements, way of life in the framework of the given natural resources and environment as a whole. EU membership brings great challenges in execution of environmental policies, since it binds us to achieving high environmental protection standards and upholding the principles of sustainable development.

The Municipal environmental protection program is a strategic document, intended for introducing sustainable development into urban environment. Its making and execution joins the local community (municipal administration, companies, the university, expert and laic public) and non-governmental organisations. In the preparation phase of the Municipal environmental protection program for Maribor we are identifying problems, setting goals, sorting goals according to relevance and are making problem solving programmes. The purpose of making of the Municipal environmental protection program for Maribor is to set up a system of maintaining and gradual improvement of the quality of the environment.

V devetdesetih letih, z vključevanjem Slovenije v Evropsko unijo, je področje varstva okolja in ohranjanja narave pričelo pridobivati na vedno večjem pomenu. V zadnjih desetih letih je bilo v Sloveniji sprejetih preko dvesto zakonskih in podzakonskih predpisov s področja varstva okolja in ohranjanja narave. Izvajanje obvez po teh strokovno in finančno zahtevnih predpisih predstavlja tudi za

lokalne skupnosti velik izziv in potrebo po širokem multidisciplinarnem usklajevanju posameznih ukrepov, rešitev in projektov. Dodatno pa beležimo tudi nenehen proces zaostrovanja okoljskih predpisov in normativov na posameznih področjih tudi s strani Evropske komisije, in lokalne skupnosti se jim bodo morale prilagajati tudi v prihodnje.

Zakon o varstvu okolja (ZVO) [1] v 38. členu nalaga mestnim občinam izdelavo Programa varstva okolja in operativnih programov za svoje območje, ki morajo biti izdelani skladno z Resolucijo o Nacionalnem programu varstva okolja [2] in iz nje izhajajočimi operativnimi programi. Tipična struktura dokumenta, prav tako pa tudi metodologija priprave dokumenta, sta predstavljeni v Priporočilih ministra za pripravo občinskih programov varstva okolja (OPVO) [3], ki dajejo okvir načrtovanja varstva okolja in splošne usmeritve.

Občinski program varstva okolja za Maribor (OPVO za MB) je programski dokument celotne občine, ki izhaja iz stanja okolja v Mestni občini Maribor (MOM), določa prednostne probleme, strateške in operativne cilje ter ukrepe in operativne programe, ki so potrebni za doseganje ciljev. OPVO za MB je usklajen tudi z veljavno slovensko in EU zakonodajo. MOM je kot eno izmed strokovnih podlag za pripravo OPVO za MB izdelala Poročilo o stanju okolja Mestne občine Maribor v letih 2005 in 2006 [4]. Osnutek OPVO za MB [5] je bil izdelan maja 2007.

Izhodišče za pripravo Občinskega programa varstva okolja za Maribor

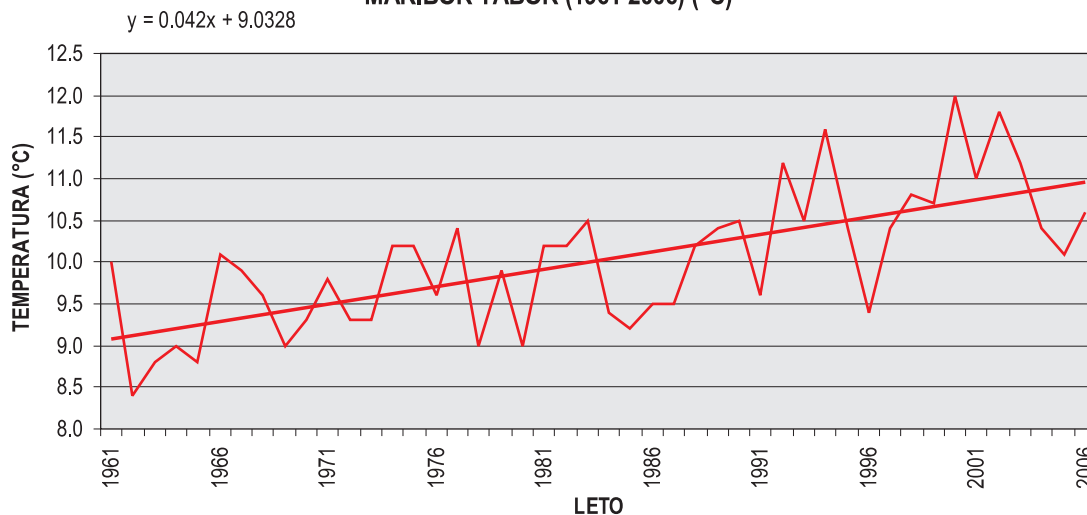
Izhodišče OPVO za MB je bilo ugotovljeno stanje po področjih: vode, zrak, podnebne spremembe, hrup, kemijska varnost, gozdovi, odpadki, tla, naravna tveganja, raba naravnih virov, biotska raznovrstnost, zdravje in okolje, promet, ener-

tika, industrija, gradnja, kmetijstvo, turizem, kakovost bivanja in sobivanja ter svetloba. V primerjavi z veljavnimi zakonskimi in podzakonskimi predpisi ter programi s področja varstva okolja in ohranjanja narave so bila ugotovljena razhajanja med sedanjim stanjem in stanjem, ki ga predvidevajo že sprejeti zakoni in predpisi, pri čemer je bila posebna pozornost usmerjena kh pristojnosti občine. Ugotovljeni so bili problemi, povezani z varstvom okolja na območju MOM, ki so bili podlaga določitvi ciljev in ukrepov za obdobje 2007 - 2013. Dodani so merljivi kazalci za spremljanje doseganja dolgoročnih ciljev in realizacije ukrepov, ki iz teh ciljev izhajajo.

OPVO za MB ni namenjen samo izboljšanju stanja okolja, ampak pomeni napredek na vseh področjih življenja, dela in bivanja v mestnem okolju in širše v regiji. Koristi za občino, ki se odloči pripraviti in udeležiti OPVO, so:

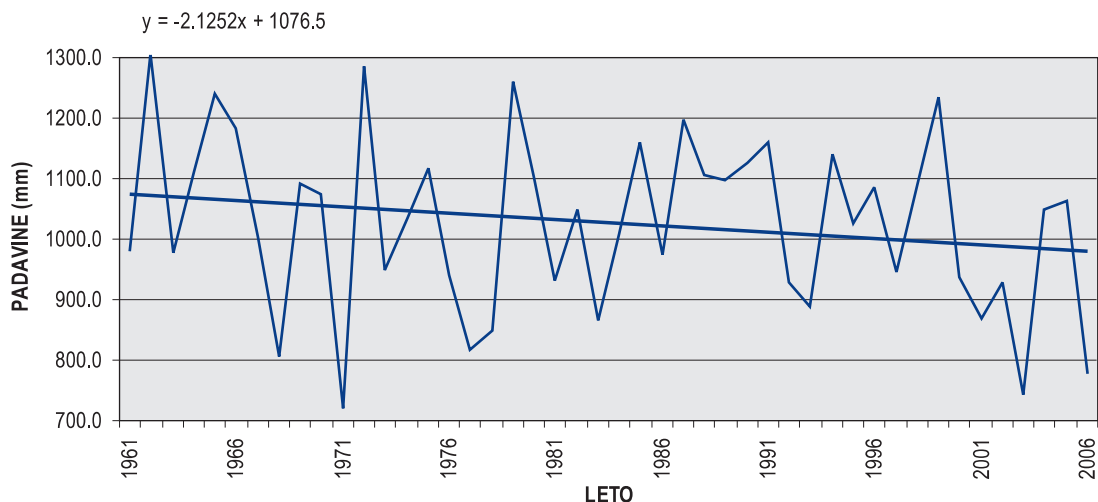
- ugotavljanje ključnih občinskih problemov s področja okolja in posredno gospodarstva in sociale,
- usmerjanje dela občinske uprave in sredstev v prioritete okoljske projekte,
- hitrejše reševanje problemov (občinskih in tudi tistih, ki segajo čez meje občine),
- boljše sodelovanje z občani (javnost in transparentnost dela, večje zaupanje javnosti), še posebej pri okoljskih projektih, kjer brez aktivne udeležbe občanov njihova realizacija ni mogoča (ravnanje z odpadki, varčevanje z energijo),
- promocija občine
- pridobivanje dodatnih sredstev na podlagi sprejetih programov s strani državnega proračuna, programov EU in od drugih organizacij.

POVPREČNE LETNE TEMPERATURE NA METEOROLOŠKI POSTAJI
MARIBOR-TABOR (1961-2006) (°C)

Slika 1: Povprečne letne temperature na merilnem mestu Maribor-Taborza obdobje 1961 - 2006

POVPREČNE LETNE VIŠINE PADAVIN NA METEOROLOŠKI POSTAJI MARIBOR-TABOR (1961-2006) (mm)

Slika 2: Povprečne letne višine padavin na merilnem mestu Maribor- Tabor

Koristi, ki jih imajo občani od OPVO:

- življenje v kvalitetnejšem okolju in z manj stroški,
- višja stopnja obveščenosti in osveščenosti,
- širši vpogled v delo lokalne skupnosti,
- možnost aktivnega sodelovanja in udeleževanja pri posameznih projektih aktivno sodelovanje društev, organizacij in posameznikov pri oblikovanju občinske razvojne politike.

Ocena stanja okolja po področjih v Mestni občini Maribor

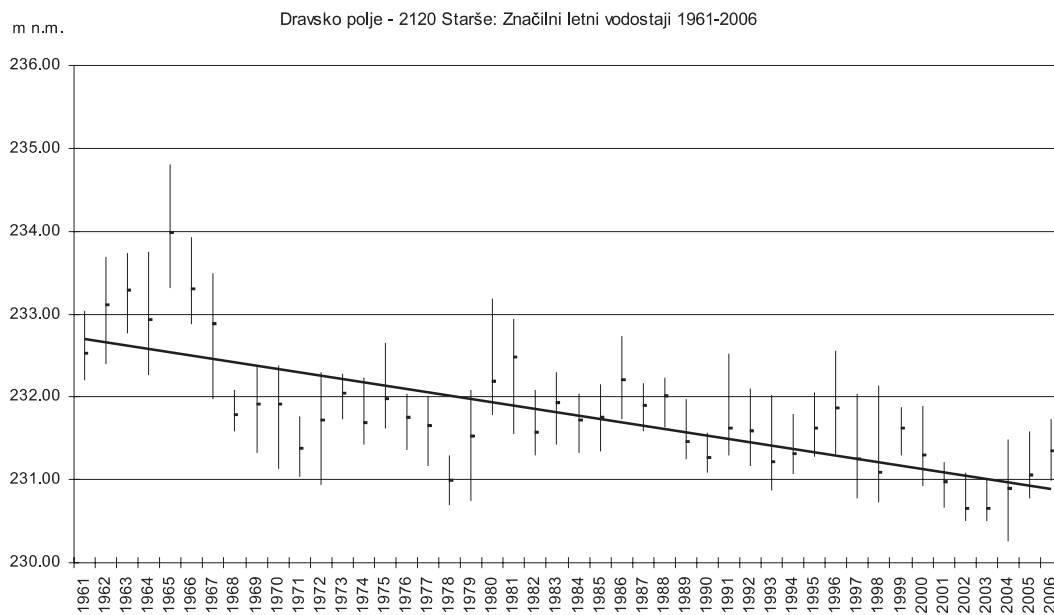
Glede na posamezne tematske sklope varstva okolja so ključna dognanja po posameznih področjih naslednja:

Podnebne spremembe: Podnebne spremembe so globalne spremembe, katerih posledice se kažejo tudi na lokalnem nivoju. Podatki o povišanju

temperatur zraka, znižanju količin padavin, daljšanju rastle dobe, krajšanju števila dni s snežno odejo in nižanju nivojev podtalnice so dejstvo tudi v našem lokalnem okolju.

Strokovnjaki napovedujejo, da se bodo temperature ozračja še poviševale, količine padavin pa se bodo v našem geografskem območju še zniževale.

Odpadki: Področje gospodarjenja z odpadki je tudi na nivoju Slovenije vsebinsko in finančno eno izmed najtežje obvladljivih področij. Na tem področju beležimo v zadnjem obdobju izredno intenzivno sprejemanje novih zakonskih in podzakonskih predpisov, ki so zelo zaostriili pogoje izvedbe celovitih projektov gospodarjenja z odpadki, in sicer od predpisov glede ravnanja z ločeno zbranimi frakcijami, odpadno embalažo, vzpostavitev infrastrukture za ločeno zbiranje odpadkov na izvoru, izgradnjo infrastrukture za

Slika 3: Nivo podtalne vode na merilnem mestu Starše v obdobju 1961 do 2006

vrsta odpadkov in njihova klasifikacijska številka	Količina (t)						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Biološki odpadki (20 01 08 / 20 02 01)	1.740	2.300	2.740	2.960	3.133	3.693	5.464
Papir (20 02 01 / 15 01 01)	440	570	806	1.021	1.511	1.743	2.271
Steklena embalaža (15 01 07)	70	180	282	534	702	908	1.155
Odpadna embalaža - PET in kovinska (15 01 02 / 15 01 04)					38	118	287
Skupaj ločeno zbranih frakcij	2.250	3.050	3.828	4.515	5.384	6.462	9.177
Ostaneke odpadkov				26.800	25.473	24.242	24.590

Tabela 1: Količine ločeno zbranih frakcij v Mariboru v obdobju od 2000 do 2006

ravnanje z ločeno zbranimi frakcijami, infrastrukturo za obdelavo ostanka odpadkov, in sicer za masno in energetsko izrabo le-tega ter infrastrukturo za odlaganje ostankov odpadkov. V Sloveniji kakor tudi v Mariboru beležimo izredno izrazit NIMBY sindrom, kar pomeni izredne težave pri pridobitvi novih lokacij za umestitev okoljsko-komunalnih projektov v prostor pri lokalnem prebivalstvu. Na področju ločevanja odpadkov na izvoru ima MOM dobre rezultate. V letu 2005 smo dosegli nivo 50 % ločeno zbranih frakcij na izvoru, in sicer na zbiralnicah ločenih frakcij, zbirnih centrih, zbiranju kosovnih odpadkov in premični zbiralnici nevarnih odpadkov.

MOM je izvedla pilotni projekt osveščanja v Sloveniji z naslovom »Informiranje in osveščanje javnosti glede pomena ločevanja odpadkov na izvoru«, v okviru katerega je družba SLOPAK zagotavljala sofinanciranje v deležu 51 %.

Slika 4: Informativni plakat, pripravljen v okviru projekta informiranja in izobraževanja

Ločevanje odpadkov na izvoru in s tem zmanjševanje količin ostankov odpadkov, ki jih je potrebno predelati in odložiti na odlagališču, ima dolgoročno pozitiven ekonomski vidik za gospodinjstva, saj bo glede na zahteve po obdelavi ostankov odpadkov ravnanje z ostankom vedno dražje, s čisto zbranimi frakcijami pa bo možno tudi tržiti. Infrastruktura za ločeno zbiranje odpadkov na izvoru je vzpostavljena, potrebna je še

nadgradnja. Izgradnja objektov za kompostiranje in mehansko biološko obdelavo odpadkov se je pričela. Ostanek odpadkov baliramo in odlagamo na lokaciji v Dogošah, aktivnosti za sanacijo odlagališča nenevarnih odpadkov na Pobrežju se nadaljujejo. Odlagališče nevarnih odpadkov Metava ne ustreza v celoti vsem okoljskim zahtevam, aktivnosti glede sanacije odlagališča nevarnih odpadkov v Metavi se nadaljujejo.

Vode: Na področju varne oskrbe z zdravo pitno vodo zagotavlja MOM pitno vodo, ki ustreza veljavnim normativom. Z izvedbo regijskega projekta imisijski monitoring podtalnice, tal in potokov zagotavljamo z analizo trendov in možnosti lociranja lokalnih onesnaženj na celotnem vodovarstvenem območju dodatno varnost glede kvalitete pitne vode na lokacijah črpališč. S sanacijo vodovodnega omrežja smo dosegli znižanje deleža izgub pitne vode iz 39 % v letu 2000 na 25 % v letu 2005. Ta ukrep nam je omogočil tudi ukinitve kloriranja v vodovodnem omrežju skoraj na celotnem območju MOM, razen dela območij Tezna, Kamnice, Dogoš in Malečnika. Pitna voda v črpališčih je namreč mikrobiološko neoporečna, zaradi slabe kvalitete omrežja pa je prihajalo med distribucijo pitne vode do rizika mikrobiološkega onesnaženja.

Po ocenah Agencije RS za okolje obstaja tveganje, da na območju Dravske kotline do leta 2015 ne bo doseženo dobro kemijsko stanje podzemne vode in s tem zagotovljena varna oskrba z zdravo pitno vodo. Zaradi navedenega so Mestna občina Maribor (MOM), Ministrstvo za zdravje (MZ) in Ministrstvo za okolje in prostor (MOP) pristopili k »Dogovoru o nameri sodelovanja pri doseganju ciljev okvirne vodne direktive v delu, ki se nanaša na zmanjšanje onesnaženja virov pitne vode« in podpora k projektu: »Izvajanje pilotnega programa ukrepov za zmanjšanje onesnaženja pitne vode s kemijskimi onesnaževali v mariborski regiji oskrbe s pitno vodo, za obdobje od 2007 do 2010«. Cilj tega projekta je izboljšanje stanja vodnih virov in trajnostno zagotavljanje zadostnih količin zdrave pitne vode v skladu z okvirno vodno direktivo ter predpisi s področja kakovosti pitne vode. Centralna čistilna naprava Maribor (CČN) je bila zgrajena in v letu 2005 se je končalo zakonsko

Parameter	mejne vrednosti - najvišja koncentracija * mg/l	Zahtevan učinek čiščenja v %	Učinek čiščenja 2003 v %	Učinek čiščenja 2004 v %	Učinek čiščenja 2005 v %	Učinek čiščenja 2006 v %
KPK	100	80	95	96	94	95
BPK5	20	90	96	97	96	97
Skupni dušik	10	80	87	87	90	90
Skupni fosfor	1	80	60	86	89	92
Neraztopljene snovi	35	90	94	97	95	96

Tabela 2: Zahtevan učinek čiščenja in povprečni letni učinek čiščenja po parametrih

določeno enoletno poskusno obratovanje. CČN dosega izredno stroge normative glede kvalitete izpustov prečiščenih odpadnih voda v reko Dravo. Izgrajeni so bili manjkajoči glavni zbiralniki odpadnih voda. Sekundarno kanalizacijsko omrežje se še dograjuje in približno 80 % gospodinjstev na območju MOM je priključenih na kanalizacijo. V fazi izdelave so strokovne podlage za dokumentacijo za dokončno izgradnjo kanalizacijskega sistema, ki bo omogočala kandidiranje MOM za sredstva EU. Na osnovi izvedbe mednarodnega javnega razpisa za prevzem blata CČN je z izvajalcem Saubermacher Letnik-om podpisana pogodba za odvoz blata in njegovo končno dispozicijo. Zbrani so podatki obratovalnih monitoringov tehnoloških odpadnih voda večjih gospodarskih subjektov na območju MOM.

Zrak: V MOM se izvajajo kontinuirane meritve onesnaženosti zraka že od začetka devetdesetih let, kar nam omogoča analizo trendov stanja onesnaženosti zraka z različnimi onesnaževali. Stanje onesnaženosti zraka se je v obdobju teh petnajstih let spremenilo, in sicer iz prvotnih problemov onesnaženosti z žveplovim dioksidom - tipična zimska onesnaženost zraka-beležimo danes povišane koncentracije delcev na merilnih mestih Center in Tabor ter ozona na merilnem mestu na Pohorju.

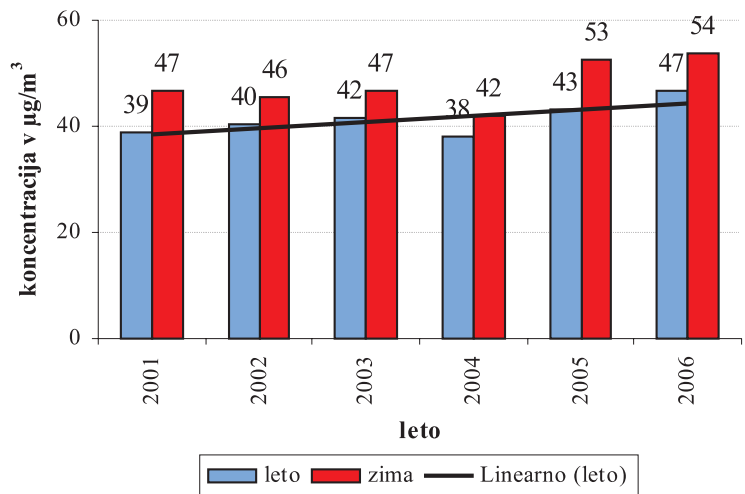
Glede na zahteve nove okoljske zakonodaje se izvajajo ukrepi zaradi znižanja emisij predvsem s strani industrije, pa tudi energetike in prometa. Nadzor nad izvajanjem ukrepov s strani industrije je v pristojnosti državnega okoljskega inšpektorata. V primeru postopnega uvajanja trajnostnih načel v dejavnosti prometa in energetike pa ima lokalna skupnost večje pristojnosti se ukrepi se izvajajo tudi v okviru mnogih izvedbenih projektov, nista pa še sprejeti prometna in energetska strategija MOM. Izdelan je kataster emisij prometa v zrak.

Zeleni sistem in ohranjanje biotske raznovrstnosti: Zeleni sistemi so izredno pomembni za izboljšanje kvalitete življenja v mestu. Pri izdelavi strokovnih podlag za prostorske dokumente se uporabljajo predhodne prostorske analize zaradi varovanja in ohranjanja zelenih površin v mestu in dejansko so v mestu nastale tudi mnoge nove

zelene površine. Dejstvo pa je, da se je zaradi usmeritve rasti mesta navznoter povečal pritisk na nefunkcionalne zelene površine. Strokovne podlage za informacijski sistem javnih zelenih površin so izdelane, izdelane so tudi strokovne podlage za načrt upravljanja širšega območja mestnega parka ter informativno gradivo za informiranje javnosti o pomenu Stražunskega gozda. V izdelavi so podlage za postavitev naravoslovneučne poti Piramida - Kalvarija.

Hrup in sevanje: Varstvo pred hrupom postaja eno izmed pomembnejših okoljskih problemov in ljudje postajajo vedno bolj občutljivi na povišane nivoje hrupa v bivalnih okoljih. V obravnavanem obdobju je bil sprejet obsežen paket državnih

KAKOVOST ZRAKA V MARIBORU
delci PM₁₀ - Center/Tabor (ZZV)

Slika 5: Delci PM₁₀ v obdobju od 2001 do 2006 - merilno mesto Center/Tabor

predpisov s področja varstva pred hrupom. Izdelane so strokovne podlage za določitev območij stopenj varstva pred hrupom in strokovne podlage za kataster virov hrupa cestnega in železniškega prometa.

V letu 2005 smo skupaj s Forumom EMS izvedli vzorčni imisijski monitoring neionizirnega sevanja

na štirih lokacijah. Podatki o virih sevanja so na voljo na spletnih straneh MOM, vendar evidence še niso popolne.

Informacijski sistem varstva okolja: Informacijski sistem varstva okolja je ključen sistem za kvalitetno upravljanje z okoljem in strokovna podlaga pri določitvi pogojev za posege v prostor. Pomemben je tudi zaradi izdelave in analize trendov o stanju posameznih prvin okolja. V okviru krovnega informacijskega sistema varstva okolja se izvajajo pomembni projekti informiranja, vključevanja in osveščanja strokovnih in zainteresiranih javnosti ter nevladnih organizacij z okoljskimi in naravovarstvenimi programi.

Dejavnosti **kmetijstvo, industrija, promet, energetika** in **turizem** so vključene v dokument LA 21 – PVO za MB zaradi njihovih vplivov na stanje in tudi varovanje okolja. Zgoraj navedene dejavnosti so obravnavane le z okoljskega vidika, in sicer v smislu njihovega vključevanja v postopno zagotavljanje trajnostnega razvoja mesta.

Zdravje in okolje: Varovanje okolja in ohranjanje eko systemskega ravnotežja sta ključna pogoja za ohranjanje zdravja prebivalcev mesta. Kompleksni vplivi stanja različnih prvin okolja na zdravje ljudi ter zdravstveni informacijski sistemi varstva okolja se bodo morali v prihodnje nadgrajevati.

Pravne podlage za izdelavo in sprejem OPVO za Maribor

Zakon o varstvu okolja [1] v 38. členu navaja obveznost, da mestne občine pripravijo in sprejmejo občinski program varstva okolja.

(1) Program varstva okolja in operativne programe za svoje območje sprejme mestna občina, lahko pa tudi občina ali širša samoupravna lokalna skupnost, ob smiselni uporabi določb 35., 36. in 37. člena tega zakona.

(2) Programi iz prejšnjega odstavka ne smejo biti v nasprotju z nacionalnim programom in operativnimi programi varstva okolja

Zakon o varstvu okolja v 5. alineji 106. členu določa:

(5) Poročilo o stanju okolja najmanj vsako četrto leto za svoje območje pripravi in javno objavi tudi mestna občina, lahko pa tudi občina ali širša samoupravna lokalna skupnost ob smiselni uporabi določb 107. člena tega zakona.

Obvezna vsebina OPVO je povzetek poročila o stanju okolja.

Naloge občin so podrobneje opredeljene v 21. členu Zakona o lokalni samoupravi [6].

Med drugimi najpomembnejšimi mednarodnimi dokumenti, ki od lokalnih skupnosti pričakujejo aktivno odzivanje na okoljske probleme oziroma pripravo okoljskih načrtov, so:

- Tematska strategija EU za urbano okolje [7],
- Johannesburg deklaracija–RIO + 10 [8],
- Aalborška listina, listina evropskih velemest in

mest, ki si prizadevajo za trajnostni uravnotežen razvoj [9],

- Strategija EU za trajnostni razvoj [10].

Proces izdelave OPVO za Maribor

Župan MOM je julija 2006 podpisal sklep o izdelavi OPVO za MB. Izdelavo strokovnih podlag, usklajevanje, komuniciranje z javnostmi, sredstvi javnega obveščanja ter končno izdelavo celovitega dokumenta OPVO za MB bo koordinirala operativna skupina (OpS). OpS imenuje župan, vodi pa jo direktorica Zavoda za varstvo okolja.

Izdelavo in usklajevanje dokumenta na nivoju mestne uprave in javnih služb bo koordinirala projektna skupina (ProjS), v kateri bodo predstavniki oddelkov, zavodov, služb in javnih podjetij MOM. Projektno skupino imenuje župan, vodila jo bo direktorica Zavoda za varstvo okolja.

Zastopanje in usklajevanje interesov skupnosti na različnih točkah pri oblikovanju in izvajanju okoljske politike bo naloga posvetovalne skupine (PosS). V njej bodo predstavniki zainteresiranih in strokovnih javnosti, nevladnih organizacij, gospodarstva in univerze, pristojnih odborov mestnega sveta, četrtnih oz. krajevnih skupnosti in predstavniki sosednjih občin. Naloga PosS je tudi pospeševanje širše razprave in vključevanje lokalnega prebivalstva na vseh stopnjah. PosS spremlja pripravo procesa OPVO in na pomembnih točkah vsebinsko vstopa vanjo (npr. pri oblikovanju vizije in ciljev, določanju prednostnih nalog in izboru strateških programov ukrepov). Po sprejemu OPVO na občinskem svetu pa je pomembna naloga PosS, da spremlja in vrednoti izvajanje programa. Imenuje in vodi jo župan.

Vsebina OPVO za MB je oblikovana na osnovi priporočil ministra, ki jih je pripravilo Ministrstvo za okolje in prostor (3). Vsak tematski sklop je opredeljen po naslednjih pod-vsebinah:

- stanje po posameznih tematskih področjih, analiza zakonskih obvez in okoljska ter ekonomska upravičenost posameznih aktivnosti,
- cilji in ukrepi za doseg ciljev,
- kazalci za vrednotenje izvajanja OPVO za MB.

Zaključek

OPVO za MB določa strateške usmeritve občine na področju varstva okolja in ukrepe za zmanjševanje posledic negativnih vplivov na okolje ter reševanje najpomembnejših problemov v občini. OPVO za MB občini koristi kot pomoč pri učinkovitem reševanju lokalnih problemov, za boljše sodelovanje s sosednjimi občinami, kot možnost za pridobivanje finančne pomoči in je obenem pokazatelj ozaveščenega okoljskega delovanja občine. OPVO za MB omogoča najširši civilni družbi, da sodeluje v postopkih kreiranja programa kakor tudi njegovga izvajanja.

Viri in literatura:

1. Zakon o varstvu okolja (Ur. l. RS, št. 39/2006)
2. Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja (Ur. l. RS, št. 2/2006)
3. Priporočila ministra za pripravo občinskih programov varstva okolja, Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana, 2007
4. Poročilo o stanju okolja Mestne občine Maribor v letih 2005 in 2006, Maribor, 2007
5. Osnutek Občinskega programa varstva okolja za Maribor, Mestna občina Maribor, Maribor, 2007
6. Zakon o lokalni samoupravi (Ur. l. RS, št. 100/05)
7. Thematic Strategy on the Urban Environment, adopted by the Commission on 11 January 2006
8. Johannesburg Declaration on Sustainable Development, Johannesburg, September 2002
9. Charter of European Cities and Towns Towards Sustainability, Aalborg, May 1994
10. Renewed EU Sustainable Development Strategy, adopted by the European Council on 15/16 June 2006.